

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

LITERATUUROVERZICHT.

»Ich bin der Meinung, dass gerade die biologischen Wissenschaften in ganz hervorragendem Masse dazu berufen erscheinen, an der Gewinnung neuer Ideale, deren wir so sehr bedürfen, mitzuarbeiten. Ohne ein gewisses Mass biologischer Kenntnisse ist heute keine allgemeine Bildung abgeschlossen. Solche Kenntnisse erweitern den Horizont des Menschen gewaltig; sie bewahren vor Einseitigkeit, sie schützen vor Vorurteilen, sie ermöglichen einen freieren Standpunkt bei der Beurteilung zahlloser Lebensfragen.«

Prof. Dr. DETMER.

»Velen onzer kunnen misschien dáárom niet besluiten, om zich bij de eene of andere partij te scharen, omdat zij niet kunnen inzien, dat de waarheid *uitsluitend* bij één partij gevonden wordt; anderen hebben de opmerking gemaakt, hoe in den loop der tijden het beeld der waarheid zich voortdurend gewijzigd heeft«, zegt een schrijver, wiens naam ik op 't oogenblik kwijt ben, zeer juist. Ook in de bestudeering van een bepaald vak zijn nog zéér vele richtingen en partijen, waaruit wel zeer goed het *relatieve* van menselijke inzichten en studieresultaten blijkt. Moeielijk is het om precies aan te geven hoeveel *zelfstandige gezichtspunten van biologische wetenschap* er bestaan. En nog moeilijker is het, om uit te maken welke van de in den kring van wetenschappelijk onderzoek vallende verschijnselen der organismen de gewichtigste zijn, en onmogelijk is het, om te voorspellen of niet in de naaste toekomst een reeks van verschijnselen op den voorgrond van belangstelling zullen komen, die »gewichtiger« zullen zijn dan veel van dat waarmee de Biologie zich tot nu toe onledig houdt. Dr. Tschulok zegt ook terecht dat men er ook vooral aan moet denken, dat het niet in de eerste plaats de verschillen der verschijnselen op zich zelf zijn, die de indeeling in dit of dat gebied der natuurvorsching eischen en mogelijk maken, maar de manier van *beschouwing* der verschijnselen. Onze vraag moet dus luiden, hoeveel gezichtspunten van natuurvorsching tegenwoordig mogelijk zijn, wanneer wij de levende wezens bestudeeren. Hoeveel vragen zoeken wij tegenwoordig te beantwoorden, wanneer wij ons voornemen een bepaald organisme zoo volledig mogelijk te leeren kennen? Dr. Tschulok vindt, dat er bij onzen tegenwoordigen stand van kennis zeven vragen te beantwoorden zijn, alvorens wij tot volledige kennis van een wezen gekomen zijn. Zeven vragen te beantwoorden is *noodzakelijk en voldoende*. Met »noodzakelijk« wordt bedoeld dat de beantwoording van de eene nooit een beantwoorden van de rest in zich sluit, en met »voldoende« wordt bedoeld, dat bij onzen tegenwoordigen stand der Biologische wetenschap geen achtste vraag gedaan zou kunnen worden, die niet reeds in een van die zeven eerste zat. De zeven biologische leervakken zijn dus: 1) de verdeeling der organismen in groepen naar den graad van hun gelijkenis (Taxonomie), 2) Morphologie, 3) Physiologie, 4) Oekologie, 5) de verdeeling der organismen in de ruimte (Chorologie), 6) het tijdelijke optreden der organismen in de aardgeschiedenis (Chronologie), 7) de herkomst der organische wezens (Genese).

Voor eenige jaren, Febr. 1909, heb ik in de »Vragen van den Dag« in een artikel getiteld »Museumsystematiek en biologische verwantschap« al uitvoerig uiteengezet dat na zulk een *volledige* veelzijdige studie de wezens pas door de museumheeren overzichtelijk tentoongesteld moesten worden in plaats van ze, zooals nu, na een éénzijdig uitwendig haar- en huid onderzoek in kasten op te bergen.

Voor dengene die van universeele gezichtspunten houdt, zal een aangenaam bericht zijn dat er als schitterend hulpmiddel bij zijn studie is verschenen een *Handwörterbuch der Naturwissenschaften* in den meest uitgebreiden zin.

Het wordt door meer dan 300 geleerden uit Duitschland samengesteld en uitgegeven te Jena, sedert Januari 1912, door Prof. Korschelt (Zoologie), Prof. Linck (Mineralogie en Geologie), Prof. Oltmans (Botanie), Prof. Schaum (Chemie), Prof. Simon (Physika), Prof. Verworn (Physiologie), Dr. Teichmann (Hoofdredactie). Het geheele werk zal 10 deelen bevatten.

Nederland heeft een groote aanwinst gekregen in *Thijsses pas verschenen Vogelboekje*. Zoo'n boekje had jong Nederland nu noodig, om zich langzamerhand omhoog te kunnen werken. Het is een zeer veelzijdig boekje, dat den beoefenaar van onze vogelstudie aan allerlei kanten van zijn natuurziel tracht aan te porren tot vollediger ontplooiing. Ook is aan *mijn* wensch voldaan, geuit in mijn overzichten van 1 Aug. en 15 Sept. 1911, bij het bespreken van het vogeldetermineerboek van *Douglas Dewar*. Nu hoeft niemand meer te klagen, dat hij onze vogels niet kan leeren kennen; wie nu een vogel niet weet, is zélf de schuld daarvan. Het boekje is als 't ware een uitwerking van *Hall Walter's* schoone gezegde: »Natuurstudie is de studie die den mensch in ware verhoudingen met de natuur brengt;

ten eerste door te leeren zien, hooren, ruiken en voelen alles wat om hem is, en ten tweede door zijn eigen plaats in de natuur te leeren innemen, zonder die wetten te schenden die voor ieder levend organisme gelden (Bird-Lore, October 1911).

Bemerkungen über den Vogelzug von Fritz Braun in Gefiederte Welt van November 1911 verdient door ieder belangstellende overdacht te worden door zijn origineele, logische en onpartijdige beredeneering. Wie Fritz Braun in zijn geschriften kent zal dit wel altijd reeds in hem geëerd hebben. Nu 12 jaar geleden is mijn aandacht voor 't eerst speciaal gevallen op zijn uiterst zuivere opmerkingen, naar aanleiding van het lezen van een artikel over »Zweckmäßige Eingewöhnung und Zählung der Sperlingsvögel« in de »Zoolog Garten« No. 11, 1900, waar hij zoo prachtig uit elkaar zet de onjuiste beoordeeling van den mensch in zake het temmen der dieren. Als ik plaats had zou ik niets liever doen dan in 't kort den inhoud vertellen, om te laten zien hoe minutieus en zuiver Braun physiologisch en psychologisch weet na te gaan wat »getemd worden« voor een dier beteekent. Ik kan echter niet nalaten dit te citeeren: »De mensch pleegt te zeggen, dat hij wild gevangen dieren temt; met veel grooter recht zou men echter kunnen zeggen dat zij zich zelf temmen. Aan hùn kant is de physiologische en psychologische reuzenarbeid om zich te orienteeren in voor hun eerst totaal onbegrijpelijke verhoudingen, toestanden en omgeving, waarvoor hun organisme niet bestemd is. De ontelbare en onzichtbare draden tusschen het dier en de voorwerpen zijn stuk en moeten door een, ofschoon kleiner aantal nieuwe draden vervangen worden. Is dat gebeurd, en weet het dier dan ook, met welke bewegingen hij op dezen of genen zinnenprikkel te antwoorden heeft, en heeft hij door goede en slechte ervaringen geleerd, hoe de nieuwe omgeving op hem inwerkt, en is daarmee ook het beeld van den mensch in zijn hersenen omgevormd en veranderd, dan pleegt zijn meester (wiens arbeid in de meeste gevallen slechts daarin bestaan heeft, dat hij het dier eten en drinken heeft voorgezet!) bevredigd uit te roepen: »Nu heb ik het dier getemd!! Die machtige koning der schepping!«

Men ziet Braun is even thuis op dit gebied als onze bekende Dr. Sokolowsky van Hagenbeck's dierenpark.

De groote stapel boeken, dien ik eigenlijk heden nog verder ter bespreking en aankondiging had klaar liggen, moet helaas door mijn voorgaande uitwijding tot een volgenden keer blijven liggen. En dan in de eerste plaats »Denkende Tiere« von Carl Krall, benevens de bespreking daarvan door Dr. Thesing aan de orde gesteld!

Dordrecht.

P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN.

Morielje. — Zoeven onving ik ter determineering een kolossale morielje van den heer M. G. Kam te Doetinchem (lid N. M. V.). Het was de *Morchella rotunda* Pers., de zwam wog 2½ hectogram, de geheele hoogte is 26 cM., omvang van den hoed 25 cM., hoogte van den hoed 11 cM., de steel had een lengte van 15 cM. De zwam werd gevonden in het bosch van Enghuizen bij Hummelo. De grond is daar kleiachtig, het geboomte bestaat uit allerlei loofboomen als beuken, eiken, eschdoorn, iepen, kastanje enz.

Morieljes zijn er dit jaar in deze streek zeer veel, maar opgevallen is het mij, dat exemplaren van den kleigrond (waar ze weinig worden aangetroffen) veel grooter worden; reuzen exemplaren die ik soms ter determineering ontvang, komen steeds van klei.

Ik weet niet of Mej. Dr. W. het u gemeld heeft, doch onlangs vond ik bij het zoeken naar morieljes in de duinen van den heer Favauge bij Zandvoort een ascomyceet, die ik niet thuis kon brengen en onmiddelijk naar Parijs zond. Ik kreeg bericht dat het *Verpa Krombholzii* Corda was. Dus weer een nieuwe soort voor de Nederl. fungi flora.

De jachttopziener ziet uit, of hij er nog meer kan vinden, het groeiplekje is bekend en zoodra er weer een te krijgen is, gaat die naar Leiden om vereeuwigd te worden.

Heemstede.

JOH. RUYS.

Naar aanleiding van het ringen van vogels. — Dankbaar ben ik voor alles wat tegenwoordig gedaan wordt voor bescherming van vogels en onverdeeld verheugend zou de toenemende belangstelling voor ornithologische vraagstukken zijn indien deze niet gevaren medebracht, welke ik in onderstaande regels heb trachten te formuleeren.

1°. Gaarne neem ik aan, dat het ringen van vogels niet ten gevolge zal hebben, dat meer exemplaren geschoten worden, maar is het bezwaar, door den heer Van Oort zelf genoemd, niet groot, dat het nest er door verstoord, wordt wanneer het ringen niet precies op het juiste oogenblik geschiedt? Hier moge door bij uitstek deskundigen steeds rekening mee gehouden kunnen worden, het is zeker dat (zelfs met den besten wil) zulks niet mogelijk is voor de meesten van hen, die ringen toegezonden krijgen.

2°. Indien het ringen zonder bovenbedoelde schadelijke gevolgen plaats heeft, mag dan aangenomen worden, dat het daarom de vogels onverschillig laat? Mij schijnt het toe, dat vogels een broedplaats zullen gaan vermijden waar ze ieder jaar op bovengenoemde wijze